

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

66 Presumentiu[m] se sapientes esse [et] non sunt (wen narre[n]) Nole.
Fatuu[m] inepte exp[ri]mere: inepte exp[ri]mere sapie[n]te[m]: vafri
assentationib[us] liberal[ite]r distribuere: turpiter ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Presumentium se sapiētes

Dñica. xv. Altera Dauritij.

Stulorum infinitus est numerus. Eccl. j. Evangelium

Sexagesima sexta turba stulorum est presumētia se sapiētes esse cum nō sint. Sicut asserere se nō esse supbū/evidentissimū signū est supbie (vt dicit Cassianus) sic putare se sapiētem et non stultum/signū ē stulticie maximū (vt narren) Dinos sciunt aut quā nolis.

Prima nola est: fatuū inepte expmēre. Est ars q̄ appellat̄ mimica: qua q̄s aptus est ad expmēdū aliorū mores et vba. Est hec imitatio delectabilis: qualem habuit et p̄scripsit Roscius: de quo Valerius recitat: q̄ nunq̄ gestū aliquē publice corā populo posuit quē nō p̄us domi tentauerit. Hunc et Cicero mirūmodū p̄medat: vt habet in Pollicrato Salesberien. et Franci. Petrar. dia. xxviii. p̄spe. for. Neq̄ putauit se Licerone minorem: q̄ppe q̄ equalis aut maioris artis sit gestibz et q̄ v̄bis aliorū expmēre mores. Sunt q̄ a natura faciles sunt ad hoc faciēdū (instar simeaz) siue habiles: neq̄ id omnibz datum est. Estq̄ nō malum/immo in casu actus v̄tutis eutrapelic: dummodo scz fit circūstantijs debitjs obseruatis. Personę: q̄ p̄ byteros et graues p̄sonas non decet. Locus: q̄ in sacro loco nō h̄: neq̄ tpe dedicato lucrui et p̄nic; neq̄ materie fidei/aut similes trahi dñt in ludū: q̄ graue peccatū hoc esset. Quod fecisse legit̄ b̄tus Genesius/ex mimo factus martyr: de q̄ legit̄. Dic histōriā ex specu. histo. Sunt igit̄ stulti q̄ stultos expmēre volūt et nesciūt: non enī sunt natura habiles/neq̄ arte. Tales cū attemptant/nihil sciunt expmēre nisi q̄ aliqui instar fatuorū excutiūt aurisculas: ideo merito ab alijs irridēt dicētibz: Ecce stultus h̄ libēter vellet stulticiā expmēre/et nescit.

Secūda nola est: inepte expmēre mores et vba sapiētū. Priori cōtraria nola hec est. Sunt fatui q̄ cum ab alijs irridēt/seriose et sapienter se habent/nescientes ab alijs irrideri: sed et nitunt̄ de sapia loq̄/vt estimēt sapiētes. Neq̄ desinunt tales se exhibere: quousq̄ fistula ex manica eis deciderit: puta dum fatuitatē suā vel v̄bo vel moribz tādem ostēdūt. Sic ficti sp̄iales/p̄fessores et p̄dicatores: in publico serio si/in puato lasciu: in publico laruam Latonis/in puato faciē nebulosus. Habent duplices facies. De his Prou. xxv. Si p̄tuderis stultum in pila quasi p̄sanas/seriente desup pilo non auferet̄ ab eo stulticia eius. Ita nimirū his p̄creta est stulticia/vt semp̄ velint videri sapiētes quātūcūq̄ irrideant̄: neq̄ aliqua admonitōne/ulla correptōe suā fatuitatē volūt agnoscere. Figurati plane apte ap̄d poetas p̄ Marsiam: de quo vide Ouidiū in Metamorpho. li. vj. fabula. iij. de Marsia: qui ab Apolline cum quo p̄tenderat/fistula superatus/exconatus est. Vide ibidem.

Turba. LXVI XXII

Tertia nola est: vafris assentatorib; liberalr distribuere. Sūt q̄ euz **B**
bñt assentatores multos (qz diuites sunt) putant se inde sapiētes: quia
frequētant ⁊ celebrant ab eis/ꝑsulēdo eos/eos comitādo. Nesciūt stul
ti q̄ mel musce sequunt; cadauera lupi. Predam seq̄t hec turba/non
boiem sapientē: qd̄ diuitijs ꝑsumptis animō nō faciūt/sed relinquūt:
sicut Luce. xv. de filio ꝑdigo legit. Tūc se stultum esse cognoscit: quia
tūc ab eo fugiūt: nō eū curātes sicut ꝑus/s; ꝑisus negligētes. Cur nō
facis tibi o fatue alios amicos de māmōna iniquitatis: quā tā stulte di
spēsas in te infatuātes: amicos vitz q̄ te dū defeceris/ recipēt in ceter
na tabernacula: paupes loqr/ famelicos ⁊ nudos.

Quarta nola: turpiter acq̄rere ⁊ retinere. Dicunt tales prudētes/ **I**
q̄ colligūt vnde cūq; ꝑtumelias ⁊ impropria dissimulātes/ dum mo
do multā coaceruauerint pecuniaz substātiā. Nos vtiq; vocat mūs
dus prudētes/ nō fatuos: ⁊ sistr ip̄met tales se reputāt. S; lōge aliē **2**
iudicat eos dñs. Stulte hac nocte repetēt animam tuā. Et cui⁹ hec
erunt. P̄s. Nescit cui ꝑgregabit ea. Ad hos fatuos clamat dñs in **3**
euāgelio: Nō potestis seruire deo ⁊ māmōne. Nolite solliciti esse: sed ꝑ
mū q̄rite regnū dei ⁊ iusticiā eius.

Quinta nola est: excellētē se in sua q̄licunq; ꝑfessione estimare. Est **E**
hec nola intra nos: ꝑcedētes extra ꝑspici p̄nt. Nescio si quis nō sit hac
nola insignit⁹. Quis est q̄s q̄ nō existimet aliqd̄ se esse cū nihil sit/ seip
sum seducēs: iuxta v̄bū Pauli in hodierna eplā. Numiz (si Maffeo
Vlegio credit li. ij. ca. j. de ꝑscuerātia) Null⁹ est artificij artifex/ nullius
discipline ꝑfessor: h; par; vel nihil valeat: q̄ nō iudicio tñ suo magn⁹ et
excellēs esse videat. Interrogem⁹ ois ꝑfessionis hoies. Interrogem⁹ **I**
agricolas: nemo ē q̄ alteri cedere volēt laude rustici opis. Petamus **2**
fabros cuiuscūq; gñis: ⁊ hoz superiorē alijs se q̄sq; existimabit. Glo **3**
cemus pictores: ita pictura sua aliqñ q̄s delectabit/ vt Apelli nō assur
geret. Veniamus ad sutores vsq; ac tonsores: quē dabit⁹ q̄ nō suo **4**
sup̄ ceteros magisterio optime gl̄et. S; disciplinaz liberaliū peritos
q̄s nō admirabit: neminē esse q̄ ꝑ ingenio suo ⁊ doctrina nō admodū **5**
sibi plaudet atq; blandiat. Non ē aliq̄s musicoz q̄ nō arte ⁊ instrū **5**
cti cātus rōne/ se putet alijs excellere. Neq; vlli est ita inepta ⁊ rauca
vox/ qua non tanq; solida ⁊ sonora plārimū oblectet. Grammaticoz **6**
q̄s maxime est elata de seip̄is opinio: q̄ nō minus magnos ⁊ doctos vi
ros/ ac p̄ucros q̄b; erudiendis insistūt/ docere ⁊ corrigere intēdunt.

De ꝑhilosophis ⁊ logicis nihil dicimus: quoz vix q̄sq; fuerit/ q̄ non **A**
sentētiā suā tanq; sacz quoddam oraculū suscipiēdum arbitretur.

Quis vero medicoz non se ꝑocratē: quis iuris ꝑsultoz non se **8**
Sceuolam iudicat. Qui ⁊ sepe alijs disciplinis calumniā inferētes/
nullum aliud liberalis ⁊ vere sapientie genus esse audacter affirmāt.

Atq; vt oratores ⁊ poetas non omitam⁹: magnā ⁊ hi quoq; hñt **9**

Presumētium se sapiētes

Det vehemētē ingenij sui certitudinem: q̄ nec cōles p̄ferri/nec superiores
10 etiā sepius equo animo sibi anteponi patiunt. At q̄ sacris l̄tis vacāt:
longe magis his timendū est/pp̄ malus fidei piculū. Nā vñ tot p̄cis
tp̄ibz hereses insurrexerūt/tot errores inualuerūt:q̄z ob nimā quā do
cti q̄dem illi l̄z a deo alieni/in p̄p̄is ingenijs capiebant p̄fidētia. Scia
11 scitemur pat̄:ffamiliā/duces exercitū/principes ciuitatum/ceterosq̄
cuiuscūq̄ ḡn̄is q̄ rēgēdis alijs p̄sunt. Nō erit q̄sq̄ q̄ p̄sulum suum r̄ rō
nen non in x̄imi ponderis iudicet:q̄ suā in deliberādis administrans
disq̄ negocijs postponēdā vlli esse putet prudētiam atq̄ grauitatem.
Tūm vehemēs r̄ tenax est insitū mortalibz de se iudiciū:ita tantū sibi
12 hūmāna credit infirmitas. Que r̄ tāta est/vt nemini parcēs oēm etiā
secum simul atq̄ etatē inuadat. Neq̄ em̄ est vlla tam tenuis p̄ditōis
muliercula/q̄ nō se valere plurimā ex aliq̄ p̄te existimet. Timenda autē
est nā paz̄ in adolescentibz p̄pter calefētē in eis humorem inexperitē
tiā quodq̄ rez:q̄ minima q̄z summa etiā illis videri facit. Sed in seni
bus longe est grauior:q̄ qm̄ multa viderūt/multa sustinuerūt:neminē
ideo putāt eos scia multaz̄ rez̄ antēire. Habes ecce nolam hāc q̄ntā:
E q̄ (vt dixi) multa immo ferē oīa hoim̄ ḡn̄a sunt insignita. Vtq̄ nō s̄lr
oes:q̄dā em̄ magna/aliq̄ maiori/tertij v̄o maxima notati sunt:fm̄ q̄ q̄
dam p̄sumptuosi sunt errātes solū:aliq̄ v̄o fatui:tertij autē etiā demen
tes atq̄ insani iudicādi sunt. O quorū sunt illoz̄ q̄ neq̄ legerūt/neq̄ di
dicerūt/neq̄ exercuerūt q̄ asserūt (Du hast̄ weder erlesen/noch erles
net/noch erlebr̄) r̄ audēs asserere r̄ iudicare q̄ p̄sus ignoras:r̄ iudiciū
tuū doctissimoz̄ viroz̄ iudicijs p̄ferre. Si doct̄ q̄sq̄ r̄ in rebz̄ public
cis exptus egregie se doctoribz̄ p̄ulerit:errat q̄dē r̄ nolā bz̄/sz̄ venia di
gnus. Si v̄o q̄ literulis paucis intinct̄ doctissimo se p̄parat aut p̄es
fert/plane maiorē nolā bz̄:vt fatū/nō solū errās. O, si p̄sus fuerit in
doct̄ r̄ imprudēs/ita tñ loquat̄/ita palā se oibz̄ exhibeat q̄si Catonez̄
h̄ nolā maximā bz̄:tanq̄z nedū errās r̄ fatuus/sed etiā insanus. Nec
latī p̄seq̄t̄ Maffeus:quē vide. Rogemus dñm.

Adde his duodecim ḡn̄ibz̄ (si placet) religiosos deuotos sc̄tos. Vt
fac̄ spēalem nolā/q̄ estimant se aliqd̄ esse:r̄ est piculosum valde. De his
in Maffeo Vltio vbi s̄. ca. ij. vbi r̄ multe auroitates ponunt̄ in q̄bz̄
scriptura tales r̄ p̄ores appellat stultos. Item lib. iij. ca. v. de Herone:
Item ex summa vitioz̄ de supbia possis clicere q̄ sequunt̄. Rom. j. Di
centes se esse sapiētes/stulti facti sunt. August. Si dicēdo te sapiēte
stultus fact̄ es:dic te esse stultū/r̄ sapiens fies. Item. Qui sibi placet/
stulto placet:supbo sibi placet:q̄ est stulē. Cecitātē suam hi nō cogno
scūt:instar fatuelle de qua Seneca scribit:q̄ cū ess̄ subito ceca facta/
putabat domū esse tenebrosam. Alij cecitātē cognoscūt:nemo est q̄ ne
13 sciat se cecū/si cecus est:sed supbi hoc nesciūt:vt in summa vitioz̄. Lis
serati qui se doctos existimant:similiter laici maculari vt pardus (ge

Turba. LXVII XXII

streiffet leigen) doctrinas negligūt: non audiūt p̄dicatōes: z sic piculo
suis sine percūt. Petrus amputauit aurem serui sacerdotis. i. p̄sumpta
scia siue cogitio aufert sacerdotibz z seruis eoz. i. laicis semidoctis
aurem audiētie p̄dicatōis. Joan. ix. Ego in iudiciū veni in hūc mun-
dum: vt q̄ nō vidēt videant: z q̄ vident ceci fiant. Si ceci essetis/nō ha-
beretis pctm̄ rē. Dic et summa vitiōz fo. clxxx viij. Augustin⁹. Nemo
insanabilior eo q̄ sibi sanus videt. Folio. clxxx viij. item. clxxxij. plura ad
propositum.

Dñica. xvi. Ipsa die sancti Hieronymi.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl̄s. j. Euāgelium.

Sextagesima septima turba stultoz est: non intelligentiū lu-
dos (Schimpff narren) Ipi sunt q̄ iocis dant operā vitiōz
se/aut nō patiunt siue tolerāt vtuose. Plane nō oēs iocātes
dici merent fatui: est em̄ aliq̄ sapiētis iocis intēdere: z ap̄-
pellat h̄c bec eutrapelia seu comitas. P̄nt at̄ dinosci fatui bi nol. vij.
Prima nola est: iocari opatōibz vel vbiis turpibz aut nociuis. De q̄
Tul. j. de offi. Unū genus iocādi est illiberale/petulās/flagitiosum/ob-
scenū. Hoc ioco derisus est br̄s Hiero. cuius hodie dies festus agit:
dñi clerici loco suppellicij ei camiscam femine supposuerūt: q̄ induit in
matutinis a clericis illusus est. Dic historiā. Nō dāt plane in risu tra-
bi p̄sone magne rē. Dic si placet ex serō Tho. ij. ij. q. lxxv. ar. ij. In iocū
trahi nō dāt defectus oculoꝝ. Non patiunt ludū fama/fides/oculus.
Quere intellectū hui⁹ vulgati dicti/an de ioco v̄bali aut opis intelli-
debeat. De v̄bali videt q̄ intelligat Polieratus vbi legit li. viij. ca. x. q̄
Antigon⁹ rex Theocritū Chii (de q̄ iurauerat q̄ parsur⁹ esset) occidit
p̄r scōma ab eodē de se dictū. Cū em̄ q̄si puniēdus ad Antigonū ra-
peret: solātibz eū amicis z spem pollicētibz/q̄ oīno clemētiam regis ex-
petur⁹ esset/cū ad oculos eius puenisset. R̄ndit: q̄ impossibile mibi dict-
tis spem salutis. Erat aut̄ Antigon⁹ vno orbatus oculo: z importuna
v̄banitas maledicacem luce priuauit. Nec in Polierato quēta vide-
vbi supra: quia illic inuenies apta proposito. Nec nola respicit cau-
sam materiale.

Secūda nola est: ioco animi grauitatem totalr̄ resolvere. Bit Am-
bro. p̄mo de offi. Caueamus ne dum relaxare animū volum⁹ soluas-
mus oēm harmoniā/q̄si p̄cētū q̄ndā bonoz opoz. Et Tulli. de in. j. de
offi. q̄ sicut pueris nō oēm ludēdi licētā damus/ sed eā q̄ ab honestis
actōibz nō sit aliena: sic in ip̄o ioco aliq̄ p̄bi ingenij lumen eluceat.
Nec nola respicit cām efficiētē.

Tertia nola est: ioco intēdere neglectis debitis circūstātis p̄sone/lo-
ci aut t̄pis. Debet em̄ ioc⁹ congruere p̄sone/t̄pi z loco. Respicit bec nola
cām formale. Dicit Sapiēs: Est t̄ps ridēdi: est t̄ps flēdi. Porro etias
z v